

«اسناد» تاریخ و هویت ماست

به نام خداوند بخشنده و مهربان

«اسناد» از دیرباز مورد توجه مردم و حاکمان در میان اقوام، ملل و ادیان مختلف بوده است. در واقع سند یا مدرک مجموعه‌ای از اطلاعات باارزش است که در قالب‌های نوشتاری، دیداری و شنیداری به وسیله اشخاص حقیقی یا حقوقی ایجاد شده است.

البته تعریف اسناد در قانون (قانون اساسی، قوانین مدنی و ...) و در حقوق اسلامی، دین و مذهب، امور مالی و حسابداری، علوم کتابداری، تاریخی و سیاسی، نظامی، فرهنگی و اقتصادی متفاوت است، اما همه تعاریف سند در این نکته مشترک‌اند که اطلاعات باارزشی را در موضوعی خاص برای ما بیان و ارائه می‌کنند و رمزگشایی در زمینه‌های مختلفی هستند که ماهیت هویت‌بخشی دارند. لذا نگهداری و بازخوانی این اسناد و مدارک از قدیم با اهمیت تلقی شده و به صورت حرفه‌ای و تخصصی مورد توجه واقع شده است. افراد حقیقی اسناد و مدارک خود را در مکان‌ها و جایگاه‌های خاص و توسط افراد معتمد نگهداری می‌کردند و حاکمان و مدیریت‌های کلان جامعه نیز با تشکیلات خاصی به نگهداری آن‌ها می‌پرداختند.

در ایران، «اداره آرشیو بیوتات» در دربارها، مرکز نگهداری این اسناد و مدارک بوده است. بعدها برای اولین بار در سال ۱۲۷۸ ه.ش، وزارت خارجه ایران با پیروی از روش‌های علمی و صحیح بایگانی

کشورهای دیگر به حفظ و نگهداری اسناد خود پرداخت. در سال ۱۳۴۵ لایحه تأسیس «سازمان اسناد ملی ایران» ارائه شد و در سال ۱۳۴۹ مجلس شورای ملی قانون اسناد ملی ایران را تصویب کرد. مطابق این قانون، اسناد ملی عبارت‌اند از: همهٔ اوراق، مراسلات، دفاتر، پرونده‌ها، عکس‌ها، نقشه‌ها، کلیشه‌ها، نمودارها، فیلم‌ها، نوارهای ضبط‌صوت و سایر اسنادی که در دستگاه دولت تهیه شده یا به دستگاه دولت رسیده و به‌طور مداوم در تصرف دولت بوده‌اند و از لحاظ اداری، مالی، اقتصادی، قضایی، سیاسی، فرهنگی، علمی، فنی و تاریخی، به تشخیص سازمان اسناد ملی ایران، ارزش نگهداری داشته باشند (تبصره مادهٔ اول قانون مصوب ۱۳۴۹/۲/۱۱).

اما دو نکتهٔ مهم در این تبصرهٔ قانون وجود دارد:

۱. تمام اسناد یک کشور فقط اسناد نگهداری شده در آرشیو ملی آن کشور

نیستند

۲. مادهٔ اول این قانون می‌گوید: «تمرکز در پرونده‌های راکد وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های دولتی و وابسته به دولت و امحای اوراق زائد سازمانی از وظایف این سازمان است.» لذا اسناد و مدارک مؤسسه‌های غیردولتی هم مهم هستند و به‌مراقبت و نگهداری حرفه‌ای نیاز دارند.

علاوه بر این، شهروندان کشور باید تمام اسناد شخصی خود، مثل کارنامه‌های تحصیلی و گواهی‌ها و قباله‌ها و سندهای ازدواج رسمی و... را حفظ و نگهدارینمایند و نباید خودسرانه نسبت به ارزش‌گذاری و اعتباردهی و یا بی‌ارزشی هر سندی کارشناسی و اقدام کنند و برای آیندگان و هویت تاریخی و ملی خود نسبت به صیانت و نگهداری آن همت داشته باشند، زیرا هر کدام از اسناد نشانه‌ای از هویت و تاریخ ماست.

غلامرضا حمیدزاده*

*gdarulfunun@gmail.com